

Список літератури:

1. Байденко В.И. Образовательный стандарт. Опыт системного исследования: монограф. / В.И. Байденко – Новгород: Нов. ГУ им. Ярослава Мудрого, 1999. – 440 с.
2. Базиль Л.О. Літературознавча компетентність учителя української мови і літератури: навч. програма курсу [для студ. вищ. навч. пед. закладів]/ Л.О. Базиль. – Луганськ : «Ноулідж», 2011. – 150 с.
3. Базиль Л.О. Роль і значення спецкурсів у формуванні літературознавчої компетентності майбутнього вчителя-словесника: зб. наук. праць №10. – Подільський НУ імені Івана Огієнка, 2012. – С.109 – 116.
4. Вовк М. Фольклористика у класичних університетах України (XIX – початок XXI ст.): словник термінів / Мирослава Вовк. – К.: ІПООД НАПН України, 2014. – 63 с.
5. Горошкіна О.М. Практикум з методики мовознавчих дисциплін у вищій школі / О.М. Горошкіна, С.О. Караман, З.П. Бакум // навч. посібник. – Київ, 2015. – 250 с.
6. Іванишин В. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич // Винницький – Дрогобич: Видавнича фірма “Відродження”, 1994. – 218 с.

*Винославська О.В.
м. Київ, Україна*

ДИНАМІКА ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Постановка проблеми. Важливе місце у психологічному аналізі професійної діяльності викладача вищої школи має дослідження характеру *ствідношення* у ній нормовідповідності і творчої активності. Ми вважаємо, що протиставляти ці якості не є правомірним. З одного боку, чітке дотримання викладачем норм професійної діяльності виступає необхідною передумовою творчої реалізації викладачем таких функціональних ролей як педагог, вихователь, вчений, методист, організатор. З іншого боку – творча активність спричиняє перегляд старих норм і сприяє створенню нових, а здатність до творчої актив-

ності стає особливо актуальною в умовах інноваційного етапу світового розвитку.

Мета статті – проаналізувати інтенсивність творчої активності викладача вищої школи на різних етапах становлення його педагогічної майстерності, визначити можливі напрями прояву творчої активності в процесі інтеграції новітніх педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій у просторі вищої освіти.

Основні результати дослідження. Педагогічну майстерність у науковій школі академіка І.А. Зязюна розглядають, як вияв «творчої активності особистості педагога» [3, с. 7]. Проте, у професійно-педагогічній діяльності викладача присутніми є як нормовідповідні так і особистісно-творчі компоненти. Безперечно, зміст навчальних дисциплін, що викладаються у вищій школі, повинен відповідати певним стандартам. Але викладач має бути вільним у виборі засобів і методів їх викладання, оскільки основним завданням навчального процесу сьогодні є не стільки демонстрація артистизму викладача і вільне володіння ним навчальною інформацією, скільки його вміння організувати успішне засвоєння цієї інформації студентами. Це означає, що творча активність викладача може виявитися значною мірою саме у виборі засобів і методів активізації пізнавальної діяльності студентів, зокрема таких, які поєднують в собі новітні педагогічні й інформаційно-комунікаційні технології.

На початку педагогічної діяльності викладач, як правило, намагається викладати навчальний матеріал відповідно до нормативного змісту. Згодом, вивчаючи міжпредметні зв'язки, здійснюючи наукові дослідження, маючи доступ до високоякісних баз даних, він починає усвідомлювати, що нормативний зміст навчального матеріалу не є досконалим і має бути творчо переглянутий. На цьому етапі становлення педагогічної майстерності він вже стає здатним до створення нового нормативного змісту навчального матеріалу, тобто нової обов'язкової норми більш високого рівня.

Здатність до творчого довизначення норми, незалежно від її місця в ієрархічній структурі нормативної регуляції діяльності викладача, виступає важливою професійно значущою якістю особистості. Чим глибшим є *взаємозв'язок* між нормовідповідними і творчими компонентами в діяльності викладача, тим вищим є рівень його педагогічної майстерності. Більше того, прагнення викладача до подальшого посилення цього взаємозв'язку можна розглядати як важливий чинник вдосконалення його професійної діяльності й розвитку особистості.

Це означає, що психолого-педагогічну підготовку аспірантів як майбутніх викладачів слід організовувати таким чином, щоб у процесі її здійснення можна було б забезпечити взаємний зв'язок між нормовідповідними і творчими компонентами їх діяльності.

Можна виділити *три основні вимоги*, виконання яких є необхідним для реалізації такого взаємозв'язку. *Перша вимога* полягає у необхідності оволодіння майбутніми викладачами досконалими нормами професійної діяльності, як основою для подальшої творчої активності. *Другою вимогою* є застосування методів навчання, які наближують процеси опанування обов'язковими нормами професійної діяльності до процесів, притаманних творчій діяльності. Здійснення цієї вимоги досягається забезпеченням *проблемності* навчальних завдань, а також спрямуванням ученневих дій слухачів на засвоєння *суті* педагогічних явищ, які вони вивчають. *Третя вимога* передбачає усвідомлення слухачами того, що творча активність простягається у межах норм, що регулюють здійснення ними професійної діяльності “знизу”, і ціннісними нормами, які спрямовують творчу активність “зверху” [1, с. 32].

Дуже часто на початку навчання слухачі намагаються йти по нормовідповідному шляху розв'язання важких для них проблем і прагнуть отримати від керівника занять конкретні рекомендації щодо своїх дій. Вони навіть можуть обуритися: для чого ж ми вивчаємо психологію і педагогіку, якщо там немає конкретних рецептів поведінки викладача. Педагогічна майстерність керівника занять саме й полягає у тактовному підведенні слухачів до розуміння того, що розширення меж вільного вибору у педагогічній сфері “означає не відмовлення від норм, а перехід до більш раціональної їх системи, яка краще відповідає цілям розвитку особистості” [1, с. 33]. Тому він має зосередитися не тільки на застосуванні вивчених нормовідповідних схем, але й на «доцільному використанні методів і засобів педагогічного взаємовпливу в кожній конкретній ситуації навчання і виховання» [3, с. 6] з метою винайдення раціонального співвідношення між нормовідповідними і творчими компонентами для її вирішення.

Зростання інтенсивності творчої активності викладача в процесі становлення педагогічної майстерності можна поділити на 4 етапи: I – входження у професійну діяльність (нормовідповідні засоби здійснення діяльності); II – превалювання нормовідповідних засобів здійснення діяльності над творчою активністю; III – вирівнювання нормовідповідності і творчої активності; IV – превалювання творчої активності викладача над нормативними засобами здійснення професійної діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Більш ніж тридцятирічний досвід автора з підготовки аспірантів до професійно-педагогічної діяльності свідчить, що за умов її здійснення відповідно до розробленої програми і застосування зазначених методів активного навчання вдається скоротити тривалість етапу входження у професійну діяльність, сприяти пробудженню творчої активності з перших днів роботи на посаді викладача, досягти більш раціонального співвідношення між нормовідповідними і особистісно-творчими компонентами професійної діяльності, оптимізувати етапи становлення педагогічної майстерності.

Перспективи подальших пошуків полягають у вивченні умов і чинників розвитку педагогічної майстерності викладачів у напрямку творчого поєднання новітніх педагогічних й інформаційно-комунікаційних технологій у просторі вищої освіти для створення нових навчальних технологій, що сприяють перетворенню інформаційних ресурсів у знання й переконання майбутніх фахівців. Такі дослідження мають здійснюватися з урахуванням онтогенетичних психофізіологічних особливостей студентів, а також чинників їхньої цільової та діяльнісної мотивації, що пов'язані з потребами особистості й суспільства в інтелектуальних ресурсах [2].

Список літератури:

1. Балл Г.А. Нормы деятельности и творческая активность личности / Г.А. Балл // Вопросы психологии. – 1990. – №6. – С.25-34.
2. Винославська О.В. Психолого-педагогічний супровід застосування ІКТ у просторі вищої технічної освіти / О.В. Винославська // Вища школа : Науково-практичне видання. – 2013. – №11(113). – С. 71–79.
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид. допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.

*Владлена І.В.
м. Харків Україна*

АНТРОПО-СОЦІОЦЕНРИЗМ ЧИ ТЕХНО-НАУКО-ЦЕНТРИЗМ?

У сучасному суспільстві відбуваються структурні зміни під впливом процесів глобалізації, науково-технічного прогресу. Виника-